

УДК 35.073.52

О. О. Александрович,
здобувач кафедри політології і філософії ХарPI НАДУ,
м. Харків

ТЕРМІНОЛОГІЧНО-ПОНЯТІЙНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

У статті здійснено етимологічний та змістовний аналіз основних термінів і відповідних понять системи державного фінансового контролю, а саме: контроль, державний фінансовий контроль, публічний контроль, аудит, державний аудит тощо. Особливу увагу приділено визначенню історичного і державно-управлінського контексту вживання вказаних понять. Обґрунтовані рекомендації щодо коректного їх використання в умовах адаптації українського законодавства до вимог Європейського Союзу.

Ключові слова: контроль, державний фінансовий контроль, публічний контроль, аудит, державний аудит.

Постановка проблеми. Модернізація чинної системи державного фінансового контролю в Україні є одним із пріоритетів державного управління. Ця система, як і будь яка інша управлінська система, є складним соціальним феноменом, що включає об'єкт, суб'єкт, предмет, принципи, методи і механізми контролю, нормативно-правову базу та багато інших складових. Більшість з них достатньою мірою досліджено у вітчизняній науці. Проте значно менше уваги приділяється термінологічним аспектам визначення провідних понять державного фінансового контролю, без чого, на наш погляд, неможливо достатньо чітко окреслити ті соціальні явища, які ними позначаються.

У загальному плані дослідження термінологічних аспектів побудови системи державного фінансового контролю є окремим випадком більш широкої проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Зокрема, встановлення єдиного розуміння юридичних та державно-управлінських термінів, що містяться в *acquiscommunitaire* (*acquis*) – сукупності актів законодавства, документів політико-правового характеру та практики їх застосування, спільних прав і зобов'язань, обов'язкових до виконання в усіх державах-членах Європейського Союзу (ЄС) [4, с. 459]. В

Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (2014) визнається важливість наближення чинного законодавства України до права Європейського Союзу, у зв'язку з чим Україна має забезпечити поступове приведення своїх чинних законів та майбутнього законодавства у відповідність до *acquis* ЄС (ст. 124). У липні 2014 р. на Міністерство юстиції поміж іншого було покладено обов'язки здійснювати переклад актів *acquiscommunautaire* українською мовою та оновлення глосарія термінів *acquiscommunautaire*.

Термінологічні питання, особливо в контексті національних перекладів основних нормативних документів, знаходяться в центрі уваги Міжнародної організації вищих органів аудиту (INTOSAI). Про необхідність вдосконалення уніфікованої термінології фінансового державного контролю йшлося в Лімській декларації керівних принципів аудиту 1977 р. У вітчизняній Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2015 р. від 24 травня 2005 р., а після того – у Стратегії розвитку системи управління державними фінансами від 1 серпня 2013 р. аналізується понятійна база внутрішнього державного контролю з точки зору відповідності вимогам *acquiscommunitaire* ЄС, а також базовим документам INTOSAI.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термінологічні та понятійні аспекти формування системи державного фінансового контролю досліджували Ф. Бутинець, І. Ващенко, М. Гупаловська, В. Двуреченських, П. Добродумов, О. Ніконова, В. Піхоцький, Л. Савченко, Н. Синюгіна, І. Стефанюк, А. Сурдіна, О. Ткаченко, Б. Усач, О. Шашкевич, О.А. Ялбулгановта та ін. Проблему співвідношення понять державний фінансовий контроль і фінансовий аудит в контексті євроінтеграційного курсу України вивчали П. Андрєєв, М. Бариніна-Закірова, О. Оболенський, М. Ославський, С. Степашин, М. Тимохін, О. Шевчук, І. Ярмач та ін. Проте системний український переклад документів *acquiscommunautaire*, пов'язаний з напрямом «фінансовий контроль», дотепер відсутній за невеликим виключенням. Крім того, у фаховій літературі відсутнє узгоджене розуміння етимології та значення основних для галузі термінів, а саме: «контроль», «державний чи публічний фінансовий контроль»,

«державний аудит» тощо. Саме необхідністю пошуків системного підходу до визначення вказаних термінів та понять, які вони позначають, визначається актуальність даної статті.

Мета дослідження полягає у спробі запропонувати на основі узагальнення накопиченого у фаховій літературі матеріалу новий адекватний міжнародним вимогам підхід до визначення етимології та значення провідних наукових термінів і понять, ними позначених, у галузі державного фінансового контролю.

Виклад основного матеріалу. Італійський філософ та літератор Умберто Еко писав, що «аподиктичні судження (тобто судження, в яких відображаються ознаки предмета, властиві йому за всіх умов. – О. А.) працюють тільки у вкрай обмежених випадках. Вони дійсні лише при повній згоді щодо вихідних термінів» [11, с. 77]. У сучасній науці, як вітчизняній, так і світовій, існує розмаїття підходів до тлумачення походження та змісту термінів «контроль», «державний фінансовий контроль», «публічний контроль», «аудит» та «державний аудит» та їх похідних. Деякі з цих підходів мають вагоме фактичне підтвердження, деякі – віддзеркалюють суб'єктивне ставлення авторів до досліджуваної теми. Так, В. Двуреченських визнає, що слово «контроль», відсутнє у латині, походить від однокорінного французького слова *contre-role*, що означає «проти свиток, оскільки в раннє середньовіччя існувала практика поділу двосторонніх документів (свитків) навпіл між зацікавленими особами. Для встановлення достовірності записів обидві частини документу поєднували. Тому первісне значення слова «контроль» – встановлення достовірності обставин справи [3, с. 8]. Деякі автори вбачають походження терміна «контроль» від франц. *controle*, що, утворилося від латинського *contra* і слова «роль», яке означає «міра впливу, значення, ступінь участі в чомусь». Звідси висновок про те, що, правильніше тлумачити слово «контроль» як перевірку, а також спостереження з метою перевірки для протидії чомусь небажаному [1, с. 8-9]. Наведені приклади доводять принципову можливість онтологізації (набрання власного соціального буття) наукових термінів, що може

здійснювати зворотній вплив на інтерпретацію відповідних суспільних та державно-управлінських явищ.

Насправді, слово «контроль» має більш давнє походження. Сучасна його романська форма відображає первісний давньогрецький зміст. Аристотель, якому, до речі, належить перше теоретичне обґрунтування відокремлення управлінських функцій від суто контрольних, згадував державних секретарів в Афінах, в обов'язки яких входила підготовка офіційних документів народного зібрання. Популярна серед послідовників Аристотеля їх назва – ἀντιγραφεύς (писар, діловод, секретар) від ἀντιγραφῆ – письмова відповідь [8, с. 292-293]. Більш точно цих секретарів у новітній європейській традиції називають контролерами, оскільки дана посада вимагала спеціальних знань і наділяла її носія високим громадським статусом. Слово ἀντιγραφεύς походить від давньогрецьких слів: приставки ἀντι зі значенням протилежності, протидії або взаємності і дієслова γράφω – писати, приписувати. Звідси ἀντι-γράφω – відписувати, давати письмову відповідь, письмово заперечувати або пред'являти зустрічну вимогу; ἀντι-γράφις – письмове заперечення і, отже, ἀντι-γράφεύς – писар, діловод, секретар, рахівник, який серед іншого виготовляв копії офіційних документів. У латинській мові йому відповідає або транслітерація *antigraphus* або калька *contrascriptor* (*contra* – проти і *scriptor* – писар, секретар, упорядник) і відповідно дієслово *contra-scribo* – ставити другий підпис, перевіряти написане, контролювати [14]. У європейській середньовічній латині *contrascriptor* був осмислений як *contrarotulator* від *contra-rotulus* (*contra* – проти і *rotulus* – згорток, сувій, кільце; похідне від лат. *rota* – колесо), оскільки писар за визначенням мав справу із документами у формі сувоїв (свитків). Звідси французький термін *contrôle* від старофранцузького *contrerôle*, *contreroule* – список, що ведеться у двох примірниках. Англійський термін *comptroller* з'являється в XV ст. в результаті змішування франц. *compte* (рахунок від лат. *computo* – рахувати) і середньоанглійського *countrroller* (*contreroller*) – дослівно «той, хто копіює (дублює) свитки» [16].

Отже, український термін «контроль» як і в інших слов'янських мовах запозичений із франц. *contrôle*, є результатом спрощення старофранцузького *contrerôle*, що буквально означає «зворотний, протилежний, подвійний рахунок», утвореного з префіксу *contre* – проти та іменника *rôle* – список, перелік, реєстр, до якого зводиться й українське запозичене з франц. слово *роль*(*rôle*) у значенні «згорток, на якому записувалися слова окремого автора» [5, т. 2, с. 558 ; т. 5, с. 119]. Означене тлумачення походження слова «контроль» все більше поширюється у вітчизняній науці. Такої думки дотримуються І. Ващенко, Л. Савченко, Б. Усач, О. Ткаченко [9-10], М. Гупаловська [2, с. 35] та ін.

Отже, в контексті наведених фактів більш точним з точки зору етимології є «прагматичний» переклад слова «контроль» (й значення відповідного терміну) як встановлення достовірності обставин справи через формальну процедуру перевірки вірності записів.

Термін «фінансовий контроль» у Європі використовується переважно у німецькомовних країнах (*Finanzkontrolle*). Наскільки відомо, тільки національні офіси аудиту Швейцарського Союзу і Ліхтенштейну у німецькому оригіналі мають офіційну назву *Finanzkontrolle*, – у першому випадку Федеральний фінансовий контроль (*Eidgenössische Finanzkontrolle*) і просто «фінансовий контроль князівства Ліхтенштейн» (*Finanzkontrolliertes Fürstentum Liechtenstein*) у другому. Англomовний термін «*statecontrol*» (державний контроль) поширений ще менше. У виданнях INTOSAI його використовують переважно (якщо не виключно) для опису державних контрольних органів пострадянських країн (Росії, Білорусі, Литви, Вірменії тощо). У Лімській декларації, наприклад, використано термін «публічний контроль» (*publiccontrol*) замість «державний контроль». І це визначення є критично важливим для розуміння сучасних інтерпретацій сутності «державного контролю» в контексті концепції «належного врядування» (*goodgovernance*).

У Росії до 1917 р. термін «фінансовий контроль» не зустрічався ані в законодавстві, ані в науковій літературі. Проте традиційно дуже широко

використовувалося словосполучення «державний контроль», який мав переважно фінансовий характер. З цього приводу О. Ялбулганов писав, що тогочасний державний контроль був об'ємним поняттям у порівнянні із сучасним розумінням фінансового контролю, пов'язаного винятково із грошовою формою [12, с. 86].

Першим у вітчизняній науці поняття «державний фінансовий контроль» використав український правознавець і громадський діяч німецького походження О. Ейхельман у своєму оригінальному проекті конституції УНР (1920). Державний фінансовий контроль він трактував як одну з п'яти незалежних одна від іншої гілок державної влади. Всі українські уряди революційної доби 1917-1920 рр. як обов'язковий атрибут мали у своєму складі установи державного контролю, які зовнішньо копіювали державний контроль Російської імперії, проте, за об'єктивними обставинам, практично позбавлені були реального значення. У перші пореволюційні роки фінансовий контроль він імені «трудового народу» здійснювала робітничо-селянська інспекція. Радянська колегія, а потім народний комісаріат державного контролю проіснували дуже недовго (1917-1920 рр.) і значного впливу не мали.

У радянській Росії термін «фінансовий контроль» одним з перших ввів у науковий обіг проф. С. Котляревський (1926). В умовах економічної лібералізації епохи нової економічної політики він намагався розмежувати поняття «державно-політичний контроль», який здійснював наркомат робітничо-селянської інспекції і, власне, «фінансовий контроль», покладений на наркомат фінансів СРСР. Пізніше у 30-ті рр. ХХ ст. у Радянському Союзі сформувався окремий тип організації державного контролю, поширений після Другої світової війни й на країни соціалістичного табору. Його головна мета – здійснення тотального політичного, адміністративного та фінансового контролю в умовах монопольної, або близької до такої, державної власності на засоби виробництва. У 1934-1957 рр. навіть існувало спеціальне союзно-республіканське міністерство державного контролю, а також аналогічні структури у соціалістичних країнах. З кінця 50-х рр. формується соціалістична

модель державного контролю, – т. зв. «народний контроль», який став фактичним спадкоємцем «робітничого контролю» революційної епохи. *Незалежний зовнішній контроль* за таких умов взагалі втрачав сенс, бо в соціалістичному одержавленому суспільстві нічого не може залишатися поза межами державного і партійного контролю. З іншого боку, значення *внутрішнього контролю* суттєво зростало, оскільки установи, що його здійснювали, реально підпорядковувалися не державним інституціям (парламенту, уряду чи президенту), а вищій у країні неформальній політичній інстанції або безпосередньо її лідерам.

У державному фінансовому контролі часів СРСР державні інституції як організаційний механізм трансляції партійних рішень значили набагато більше, ніж стандарти і норми їх статутної діяльності, що фактично підпорядковувалися політичній доцільності.

Після розпаду СРСР термін та відповідно поняття «державний фінансовий контроль» набули майже монопольного статусу на пострадянському просторі, хоча закони про державний фінансовий контроль формально ухвалено тільки у Литві (чинний закон від 30 травня 1995 р. є четвертим після 1919 р.) та Естонії (закон прийнято у 2002 р.). У більшості пострадянських країн законодавчі норми щодо державного фінансового контролю встановлюють закони про рахункові палати або офіси державного аудиту в залежності від національних традицій.

З 2000 р. за ініціативи Уряду та Президента України неодноразово робилися невдалі спроби ухвалити закон про державний фінансовий контроль або систему державного фінансового контролю. 16 жовтня 2012 р. Верховна Рада України прийняла нову редакцію Закону України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні» від 26 січня 1993 р., який відтоді одержав назву Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні». У цьому законі державний фінансовий контроль був представлений як внутрішній контроль, що здійснювався Державною фінансовою інспекцією України – центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері державного фінансового

контролю. Одночасно тим же законом було визначено державний фінансовий аудит як різновид державного фінансового контролю [6].

Вперше поняття «аудит» з'являється в українському законодавстві у Бюджетному кодексі в редакції від 21 червня 2001 р. Кодексом, зокрема, передбачалося, що зовнішній контроль та аудит фінансової та господарської діяльності бюджетних установ здійснюються Рахунковою палатою – в частині контролю за використанням коштів Державного бюджету України і Головним контрольно-ревізійним управлінням України – відповідно до його повноважень, визначених законом (ст. 26). У Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю (2005) встановлювалося, що зовнішній фінансовий контроль (аудит) здійснюється виключно Рахунковою палатою. У відношенні внутрішнього контролю передбачалося чітке розмежування внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту. Внутрішній аудит повинен визначати, яким чином здійснюється внутрішній контроль, включаючи способи попереднього контролю [7]. Нарешті, у новітній редакції Закону України «Про Рахункову палату» від 2 липня 2015 р. зовнішній фінансовий контроль та аудит було ототожнено, оскільки визнавалося, що державний зовнішній фінансовий контроль (аудит) забезпечується Рахунковою палатою шляхом здійснення фінансового аудиту, аудиту ефективності, експертизи, аналізу та інших контрольних заходів (ст. 4).

Отже, в чинних українських нормативно-правових актах одночасно фактично містяться три альтернативні моделі взаємовідношення державного контролю і державного аудиту.

1. Державний аудит є різновидом, однією з форм здійснення державного контролю, який, у свою чергу, тлумачиться як внутрішній контроль (або сфера виключної компетенції Державної фінансової інспекції).

2. Державний аудит є зовнішнім контролем, який в межах повноважень здійснюють Рахункова палата і Державна фінансова інспекція.

3. Державний аудит є зовнішнім контролем, який здійснюється виключно Рахунковою палатою.

Одним із джерел, цієї термінологічної плутанини, поруч із суб'єктивним прагненням державних контрольних інституцій до розширення сфери власної компетенції, є, на нашу думку, некритичне ставлення до неточних перекладів основних документів INTOSAI і, перш за все, Лімської декларації керівних принципів аудиту 1977 р. (*Lima Declaration of Guidelines on Auditing Precepts*). Традиційний переклад її назви – «Лімська декларація керівних принципів контролю», а назви Вищих національних органів аудиту (*Supreme Audit Institutions*) – «вищі органи контролю державних фінансів». В англійському оригіналі Декларації термін «контроль» взагалі відсутній, а є тільки термін «аудит» у різних контекстах, що співвідноситься з такими поняттями як «публічний фінансовий менеджмент» (*audit of public financial management*), «органи публічної влади» (*public authorities, public administration, public body*) або «публічні фонди» (*public funds*) у значенні органи державної виконавчої влади та їх похідні (*government auditing*) [17].

Англійський переклад Декларації є чинним поруч з перекладами на інші офіційні мови INTOSAI – німецьку, французьку, іспанську та арабську. У німецькій, французькій та іспанській версіях Декларації слово «*audit*» взагалі не вживається. Звичайно, справа не в назві, а в тому змісті, що вкладається в те чи інше поняття, тому будь-які терміни, використані в різних перекладах Лімської декларації та відповідних документах, є за суттю еквівалентними. Проте, серед неповного переліку 85 національних контрольних інституцій, що є членами INTOSAI, 59 мають у англійській назві слово «аудит» у тому чи іншому словосполученні, хоча в оригінальних назвах слово «аудит» використовується помітно менше.

Хоча слово «*audit*» має романське походження (від лат. *audio* – слухати або *auditus* – слухання; дослівний переклад – «він слухає»), інститут аудиту вперше виникає у середньовічній Англії. Посада аудитора державного казначейства (*Auditor of the Exchequer*). тобто касира, що здійснював касовий облік державних коштів, відома з 1314 р. У 1559 р. королева Єлизавета вперше призначила аудиторів (*The Auditors of the Imprest*) для перевірки авансових

платежів, що здійснювало державне казначейство. У теперішній час державний Контролер і генеральний аудитор (*Comptroller and Auditor General*) як посадова особа Палати громад очолює Національний офіс аудита Великобританії (*National Audit Office*), який є незалежним парламентським органом.

У сучасній Великій Британії існують дві наукові школи серед дослідників публічного (державного) аудиту. Прибічники першої відстоюють принцип однаковості у побудові *інфраструктури публічного аудиту*. Інші віддають перевагу використанню *різних контрольних інструментів*, які відображають якісне і кількісне розмаїття об'єктів контролю. Вони заперечують необхідність створення єдиної аудиторської системи, проте наполягають на обов'язковості застосування єдиних аудиторських процедур (*audit arrangements*) до всіх господарюючих суб'єктів, що використовують публічні кошти. Так, державний Контролер і генеральний аудитор (*Comptroller and Auditor General*) підкреслює, що «громадськість має право очікувати, що всі установи, які оперують з публічними коштами, є повністю підзвітними у витрачанні цих коштів» [18, с. 60]. Сучасний публічний аудит, заснований на принципі «управління за правилами» (*rule-based practices*), здійснюється за певними стандартами, тобто приписами, що визначають поведінку, пояснюють та легалізують (*justify*) діяльність аудиторів. У цьому сенсі аудит є *інституціональною діяльністю*, оскільки правила та стандарти встановлюють відповідні інституції (наприклад, самоврядна палата аудиторів), установча влада яких базується на авторитеті [15, р. 3, 138]. В англосаксонських країнах (що входять до т.зв. Вестмінстерської системи публічного врядування), таких як Канада, Нова Зеландія, Австралія, а також США, аудит організацій публічного сектора здійснюється частково державними аудиторами (*by public sector auditors*), частково приватними аудиторськими фірмами під загальним наглядом установ публічної влади [13, с. 49].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Значення термінологічних дискусій з приводу значення та правил використання основних термінів державного фінансового контролю далеко виходить за межі етимологічних пошуків. У термінах висловлюється

сутність понять, які вони позначають, а поняття через нормативно-правові акти онтологізуються (тобто набувають самостійного соціального буття) у практиці державного управління.

У радянській управлінській традиції термін «контроль» мав «каральний» відтінок. За замовчуванням визнавалося, що будь-яка процедура контролю веде к виявленню недоліків та покаранню винних. Звідси чисельні міністерства державного контролю в СРСР та країнах соціалізму з переважно каральними функціями. Походження терміну «контроль» в ході давньогрецької практики укладання двох аналогічних примірників публічних документів доводить його семантичну і змістовну нейтральність як одного із інструментів адміністративної діяльності, а не лише перевірки з метою протидії чомусь небажаному.

Адміністративний державний контроль як поняття та практика державного управління не набув великої популярності в Європі. Проте на просторах Російської імперії він домінував протягом ста років і перетворився на обов'язковий стандарт контрольної діяльності. Не випадково тому, що саме в Україні у революційну добу вперше карбується термін «державний фінансовий контроль» як результат унікального поєднання демократичних інтенцій батьків-засновників Української Народної Республіки, німецького поняття *Finanzkontrolle* та прийнятих стандартів діяльності установ державного контролю імперських часів. За часів радянської влади з її наполегливим прагненням піддати всі реалії суспільного життя (а не тільки економіку) суцільному «обліку так контролю» поняття державного контролю як механізму виявлення недоліків та покарання винних стало універсальним. Наслідки цього універсалізму відчутні в незалежній Україні й по сьогодні.

Термін «аудит», навпроти, зберігає свою семантичну нейтральність, політичну незаангажованість, оскільки до 1989 р. він у вітчизняній практиці як поняття і певний від діяльності не використовувався. Але не можна просто замінити один термін на інший у нормативно-правових документах. Аудит пов'язаний з іншою традицією здійснення контрольних функцій держави, ніж

«звичайний» контроль. У традиціях належного врядування, поширених у сучасній Європі й, перш за все, в Англії, головний акцент робиться не на тому, *хто* виконує публічний (державний) контроль, а *як саме* здійснюється цей контроль, з якою метою і за якими професійними стандартами. Мета державного аудиту – не покарання винних, а забезпечення соціального партнерства в процесі вдосконалення функціонування держави. Тобто *функціональний* підхід у демократичних країнах сьогодні переважає вже колишній для них *адміністративний* підхід, що, до речі, виявляється у поширеній практиці використання слова «аудит» в англійській назві національних контрольних органів при збереженні традиційної назви для внутрішнього вжитку.

Враховуючи все вищесказане, вважаємо за доцільне запропонувати такі правила використання термінів. «*Державний фінансовий контроль*» як поняття, що має довгу історію застосування в тому числі й в Україні, сьогодні достатньо поширений в нормативно-правових актах і професійному обігу. Тому відмовлятися від нього не раціонально. Державний фінансовий контроль поділяється на зовнішній по відношенню до органів виконавчої влади і внутрішній (урядовий та відомчий). Термін «*державний аудит*» доречно зберегти виключно для позначення зовнішнього державного (публічного) контролю як дійсно незалежного від адміністративних впливів. У цьому сенсі недоречно називати аудитом одну із організаційних форм здійснення внутрішнього контролю у державних (публічних) установах, оскільки, по-перше, це вносить плутанину у визначення зовнішнього аудиту, а, по-друге, не дозволяє розмежувати державний аудит і аудит як вид підприємницької діяльності.

Крім того, важливо додержуватися єдиних організаційних критеріїв щодо визначення суб'єктів здійснення державного фінансового контролю. Зовнішній аудит публічних фінансів має виконувати виключно Рахункова палата як орган вповноважений суспільством через Верховну Раду України. Внутрішній контроль у будь-яких організаційних формах, у т.ч. й координацію діяльності

органів внутрішнього контролю державних установ, має здійснювати Державна фінансова інспекція. Законом про систему державного фінансового контролю, різні версії якого обговорюються вже 15 років, необхідно встановити організаційно-функціональні зв'язки і форми координації роботи між контрольними інстанціями за принципом: всі органи виконавчої влади, що мають контрольні функції, незалежні у здійсненні встановлених законом повноважень. Рахункова палата може перевіряти їх діяльність як й інших виконавчих органів виключно з точки зору виконання бюджету, не втручаючись в оперативну діяльність. Сама Рахункова палата підзвітна перед суспільством через різні форми громадського контролю та перед парламентом як інституціолізованою народною волею.

Нажаль, впорядкування термінологічно-понятійного апарату державно-управлінської діяльності не завжди веде до громадського консенсусу й реальних змін на практиці. Створення системного механізму імплементації відповідних пропозицій визначає перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Список використаних джерел

1. *Бутинець Ф. Ф.* Контроль і ревізія: підручник для студ. вищих навч. закладів за спец. «Облік і аудит» / Ф. Ф. Бутинець, Н. Г. Виговська, Н. М. Малюга, Н. І. Петренко ; за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Житомир : Рута, 2002. – 544 с.
2. *Гупаловська М. П.* Бюджетний контроль: проблемно-теоретичні аспекти / М. П. Гупаловська // *Методологічні проблеми фінансової теорії та практики в умовах економічної нестабільності* : матеріали наук. конф. проф.-викл. складу. – Тернопіль : ТНЕУ, 2010. – 196 с. – С. 34-36.
3. *Двуреченских В. А.* Основы государственного аудита / В. А. Двуреченских. – М. : Патриот, 2011. – 447 с.
4. *Енциклопедія державного управління* : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Т. 7: Державне управління в умовах глобальної та європейської інтеграції / наук.-ред. колегія : І. А. Грицяк (співголова), Ю. П. Сурмін (співголова) та ін. – К., 2011. – 764 с.
5. *Етимологічний словник української мови* : у 7 т. (1982–2006). – К. : Наук. думка, 1985.
6. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26 січня 1993 р. № 2939-ХІІ (в редакції Закону від 16 жовтня 2012 р. № 5463-VI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>.
7. Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2005 р. № 158 (нова ред. від 22 жовтня 2008 р.) [Електронний ресурс] // *Офіційний вісник України*. – 2008. – № 82. – Ст. 2767. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/158-2005-%D1%80>.

8. *Латышев В. В.* Очерк греческих древностей / В. В. Латышев. – Ч. 1. Государственные и военные древности. – Изд. 2-е перераб. – СПб. : Тип. В. Безобразова и Ко, 1888. – 356 с.
9. *Ткаченко О. І.* Сутність і складові системи державного фінансового контролю / О. І. Ткаченко // Облік і фінанси. – 2013. – № 4 (62). – С. 130–135.
10. *Шашкевич О. Л.* Етимологія, сутність та призначення державного фінансового контролю / О. Л. Шашкевич // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». – 2009. – № 647. – С. 540–546.
11. *Эко У.* Полный назад! «Горячие войны» и популизм в СМИ / Умберто Эко ; пер. с итал. Е. Костюкович. – М. : Эксмо, 2007. – 592 с.
12. *Ялбулганов А. А.* Финансовый контроль как правовой институт: основные этапы развития / А. А. Ялбулганов // Известия высш. учеб. заведений. Сер. «Правоведение». – 2000. – № 3. – С. 84–91.
13. *Carslaw Charles.* A republic sector auditors more effective than private sector audit firms when auditing government alentities? Some evidence from United States counties [Электронный ресурс] / Charles Carslaw, Sonja Pippin, Richard Mason // Public and Municipal Finance. – 2012. – Vol. 1. – Issue 1. – P. 49-57. – Режим доступа : http://businessperspectives.org/journals_free/pmf/2012/pmf_2012_01_Carslaw.pdf.
14. Definition of *contrascriptor* / Numen. – The Latin Lexicon [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://latinlexicon.org/definition.php?p1=2013589>.
15. *Dennis Ian.* Auditing Theory : Routledge Studies in Accounting. – New York: Routledge, 2015. – 170 p. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.lybrary.com/auditing-theory-p-731189.html#googlePreview>.
16. Etymology of *comptroller* at etymology online [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.etymonline.com/index.php?search=comptroller&searchmode=none>.
17. The Lima Declaration (ISSAI 1) [Электронный ресурс] : INTOSAI Professional Standards Committee. – Режим доступа : http://www.issai.org/media/12901/issai_1_e.pdf.
18. *White Fidelma.* Audit, accountability, and government / Fidelma White and Kathryn Hollingsworth. – Oxford : Clarendon Press ; New York : Oxford University Press, 1999. – viii, 221 p.

***Aleksandrovych O. O.* Terminological and Conceptual Aspects of State Financial Control Modernization in Ukraine**

The paper presents etymological and conceptual analysis of the key terms and related concepts of the state financial control system, namely: control, state financial control, public control, audit, state audit etc. Special attention is paid to the historical and public-administrative context of the concepts usage. Recommendations for their correct use in terms of adaptation of the Ukrainian legislation to EU requirements are grounded.

Key words: control, state financial control, public control, audit, state audit.

***Александрович О. А.* Терминологично-понятийные аспекты модернизации системы государственного финансового контроля в Украине.**

В статье осуществлен этимологический и содержательный анализ основных терминов и соответствующих понятий системы государственного финансового контроля, а именно: контроль, государственный финансовый контроль, публичный контроль, аудит, государственный аудит и тому подобное. Особое внимание уделено определению исторического и государственно-управленческого контекста употребления указанных понятий. Обоснованные рекомендации по корректного их использования в условиях адаптации украинского законодательства к требованиям Европейского Союза.

Ключевые слова: контроль, государственный финансовый контроль, публичный контроль, аудит, государственный аудит.